

Лозо Олена Вячеславівна
кандидат юридичних наук, асистент
кафедри екологічного права
Національного юридичного
університету
імені Ярослава Мудрого

АЛЬТЕРНАТИВНА ЕНЕРГЕТИКА: ЕКОНОМІЧНА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

Паливно-енергетичний комплекс є фундаментом розвинутої економіки держави. Безперерйне забезпечення народного господарства країни енергією – одна з умов існування її економічної та політичної незалежності, національної безпеки. Енергетика визначає рівень розвитку економіки країни, статус держави на міжнародній арені, її привабливість як партнера. Проте розвинутий енергетичний сектор чинної економіки неминуче призводить до забруднення навколишнього природного середовища, тому розвиток альтернативної енергетики є пріоритетом для багатьох розвинутих країн світу. Науковцями доведено, що традиційна енергетика призводить до кліматичних змін. Поки мова йде про підвищення середньої температури на десять частки градуса, але й цього досить для порушення сформованої рівноваги в природних процесах. Міжнародне енергетичне агентство і Світова енергетична рада прогнозують збільшення споживання енергії в світі на 400% до 2050 року, що потягне за собою подальшу зміну клімату та зникнення багатьох видів рослинного й тваринного світу. Одним із шляхів подолання цієї загрози є широке впровадження використання поновлюваних джерел енергії.

Щоб запобігти негативним наслідкам, Світовий банк, один з найбільших у світі фінансистів галузі викопного традиційного палива, інвестує значні кошти в екологічно чисту «зелену» енергетику. Вугільні ж проекти фінансуються за «крайньої необхідності». Така ініціатива

цілком зрозуміла, адже альтернативна енергетика окупається і без негативних наслідків для природи і здоров'я людини. Вона є відновлюваною, тож технології працюватимуть довгі десятиліття, а наука матиме час для винаходів нових методів їх оптимізації.

Загальносоюзна програма екологічної діяльності Євросоюзу до 2020 р. 'Благополучне життя в межах можливостей нашої планети' встановила дев'ять пріоритетних цілей і закріпила довгострокове бачення того, де повинен бути ЄС до 2050 р. У світлі перспективного бачення визначені 3 пріоритетні напрямки для ЄС, одним з яких є ресурсоефективна низько-вуглецева економіка, забезпечення якої вимагає повного проведення комплексу заходів в області клімату та енергетики для досягнення цілей «20-20-20» і угоди про наступні кроки кліматичної політики після 2020 р. ЄС запланував скоротити до 2020 р. принаймні 20% своїх емісій парникових газів (30% за умови, що інші розвинені країни зобов'язують себе таким самим скороченням емісії, і якщо країни, що розвиваються визнають відповідні їхнім можливостям зобов'язання); передбачається також, що 20% споживання енергії будуть надходити з відновлюваних джерел і досягнуть 20% обсягу основної енергії з підвищенням ефективності її використання. Згідно з Висновком Європейської Ради від 8 і 9 березня 2007 р. низько-вуглецеве зростання підлягає розстикуванню від використання ресурсів зі встановленням темпів для безпечного і сталого глобального суспільства.

Розвиток виробництва енергії з альтернативних джерел відбувається в багатьох країнах світу. Так, окрім європейських країн, США та Канади, 10 країн, що розвиваються (Бразилія, Китай, Індія, Таїланд та інші), розробили національні програми розвитку альтернативної енергетики. Наприклад, Китай до 2020 року планує забезпечити 10% вкладу поновлюваної енергії в сумарному споживанні енергоресурсів та 12,5% у виробництві електроенергії. Країни ЄС усталили план на використання до 40% альтернативної енергії до 2030 року. За світовими стандартами енергетичної безпеки країна може вважатися енергетично незалежною, якщо постачання енергоносіїв з одного джерела не перевищує для країни 25%.

Україна не стоїть осторонь цих проблем, і перед нею постає важливе завдання, що передбачає скорочення споживання енергії шляхом застосування енергозберігаючих технологій та поступовий перехід на більше

використання альтернативних джерел енергії. Енергетична криза в Україні потребує нових підходів до реформування галузі, пошуку найоптимальніших шляхів забезпечення енергією. Розвинені країни переорієнтують свою енергетику на альтернативні джерела енергії, через те, що енергія вітру, сонця, води, біомаси невичерпна на відміну від газу, вугілля і ядерного палива, запаси яких зменшуються, а ціна зростає, а також вони екологічно чисті.

Правове регулювання відносин у сфері впровадження й використання альтернативної енергетики в Україні здійснюється низкою законів та підзаконних нормативно-правових актів. У 2014 р. Кабінет Міністрів України прийняв розпорядження «Про затвердження плану заходів з імплементації директиви Європарламенту та Ради 2009/28/ЄС». Затверджено також «Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року» та «План заходів з реалізації Національного плану дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року». Розпорядженням Кабінету Міністрів від 27 липня 2006 р. № 436 затверджено План заходів на 2006–2010 роки щодо реалізації Енергетичної стратегії України на період до 2030 року, яким передбачено здійснення заходів стосовно підвищення енергоефективності та розвитку нетрадиційних, відновлювальних та альтернативних джерел енергії.

Правовому регулюванню використання альтернативних джерел енергії в Україні відводиться особлива увага, однак поряд із цим українське законодавство у зазначеній сфері ще містить багато прогалин та потребує подальшої апроксимації із міжнародними стандартами. До того ж через брак відповідних технологій не розвинені певні види відновлювальної енергетики, а виробництво електроенергії з відновлювальних джерел енергії стримується загальною структурою оптового електричного ринку України та недостатнім ефективним впровадженням «зеленого тарифу».

Головним недоліком правового регулювання відновлюваних джерел енергії на міжнародному рівні є відсутність конкретних положень, недостатній вплив неурядових організацій на держави, наслідком чого є рекомендаційний характер актів міжнародного права. Створення Міжнародного агентства з відновлюваної енергетики (ІРЕНА) є позитивним моментом в справі створення і підтримки міжнародної енергетичної безпеки в ХХІ ст. Більш дієві результати приносить правове регулюван-

ня відновлюваних джерел енергії на регіональному рівні (в рамках ЄС, СНД, ЄврАзЕС, ШОС та інших регіональних організацій). Міжнародні зобов'язання України щодо адаптації її національного законодавства до законодавства Європейського Союзу безпосередньо впливають на вдосконалення законодавства України в сфері енергозбереження та використання відновлюваних джерел енергії. Комплексна реалізація відповідних заходів у сфері енергоефективності та використання відновлюваних джерел енергії в рамках єдиної енергетичної стратегії може стати важливою складовою забезпечення енергетичної безпеки, диверсифікації джерел енергопостачань, досягнення інших цілей в енергетиці, а також необхідною умовою для охорони і захисту довкілля в умовах сьогодення.